

קנטאטה „מיסדר הנופלים” (1968) לשני סולנים, מקהלה ותזמורת

שירו של חיים חפר „מסדר הנופלים” הוא ביטוי — אנו רשאים לומר ביטוי כמעט־ספונטאני — לכאב הצורב על האבידות בקרב חיילינו הצעירים במלחמת ששת הימים. המועצה הציבורית לאמנות במשרד החינוך והתרבות הטילה על המלחין יוסף טל, אשר בנו הבכור נפל בעת הקרבות, להלחין מוסיקה לתמלילו של חפר, וביוני 1969 התקיימה בירושלים, בביצוע תזמורת רשות השידור בניצוח מנדי רודן, השמעת בכורה של הקנטאטה, הכתובה לסופראן, בריטון, מקהלה ותזמורת. היצירה נוקטת בניב המוסיקה בת זמננו, אך נמנעת מלהתרחק יתר על המידה מן השפה המובנת לקהל הרחב. בפתח היצירה שורות אחדות המושרות בפי הסולנים; המקהלה מצטרפת בקווים מאורגנים היטב ורבי עוצמה. תפקיד התזמורת מצטמצם בעיקרו ביצירת הרקע וממעיט בקטעים עצמאיים. אין במוסיקה כל נסיון לכיוון התכניתיות, והפרוש המוסיקלי אינו אלא ביטוי מזוכך של הלך רוח.

J O S E F T A L :

"THE PARADE OF THE FALLEN"

Cantata for two soloists, chorus and orchestra (1968)

The impact of the Six Day War in June 1967 and the grievous losses among the young Israeli soldiers inspired the poet Hayim Heffer — one might say almost compulsively — to write his "Parade of the Fallen." The Public Council for the Arts in the Ministry of Education and Culture commissioned composer Josef Tal (who had lost his eldest son in the fighting) to set the words to music, and in June 1969, the première of his Cantata for Soprano, Baritone, Choir and Orchestra took place in Jerusalem, presented by the Israel Broadcasting Symphony Orchestra under Mendi Rodan. The work is written in a contemporary manner but avoids any undue movement away from immediate acceptability by the audience at large. The two soloists have a few lines to themselves, the choir joins in well-set and strong parts; the orchestra is confined to underlining background and offers only short contributions of its own. There is, of course, no attempt at "programme music", and musical commentary is purely in a sublimated mood.

ראיתי שנועתי

מיסדר הנופלים

במלאת שנתיים למלחמת ששת הימים תשמיע התזמורת הסימפונית של רשות השידור בניצוחו של מנדי רודן בקונצרט השבועי ביום ג' את זקנטטה מיסדר הנופלים על פי זקאמה של חיים חפר שחברה ליד 'אחר המלחמה ומוסיקה של יוסף ז'ל'.

מנדי רודן

תעלת סואץ

תעלת סואץ תשאר כנראה חסומה שנה נוספת. מצרים ממשיכה בביטוי צינור נפט מפורט-סעיד לאלכסנדריה כדי לעקוף את התעלה ולחזור לעצמה את המלוגי התעלה האבודים. בזמן המלחמה סובעו ב"תעלה שלוש אניות ושני מצופים בשל כך נשאר באגמים המרים 15 אניות. חסימת התעלה עלתה לממשלה יותר מ-200 מיליון דולאר. יידרשו ששה חודשים ויותר להסיר את המכשולים ולהכשיר את התעלת לתנועה, אם יסכימו לכך מצרים וישראל.

במאי מונין חומר אותנטי

בעת הקונצרט, לפני הנגינה, יקרא הקריין יצחק פרי את המקאמה היצירה הנופלים של רשות השידור, בניצוח מנדי רודן ובהשתתפות מקהלת רשות השידור.

דיעות אחרונות

מיום

"מיסדר הנופלים" של חפר הולחן כקנטטה

היצירה תשודר מחר ברדיו (143) - מאת כתב "יושם אחרונות" "מיסדר הנופלים", המקאמה של חיים חפר אשר פורסמה ב"דיעות אחרונות" ביד האחר מלחמת ששת הימים - הולחן בצורת קנטטה ע"י המלחין הישראלי יוסף ז'ל. הקנטטה תשודר מחר, בקונצרט השבועי של התזמורת הסימפונית של רשות השידור, בניצוחו של מנדי רודן. יוקדש למלאת שנתיים למלחמת ששת הימים. מלחמת ששת הימים - תירגם המלחין יוסף ז'ל. חירגם את המקאמה המפורסמת של חיים חפר לשפת

143 - מאת כתב "יושם אחרונות"

"מיסדר הנופלים", המקאמה של חיים חפר אשר פורסמה ב"דיעות אחרונות" ביד האחר מלחמת ששת הימים - הולחן בצורת קנטטה ע"י המלחין הישראלי יוסף ז'ל.

הקנטטה תשודר מחר, בקונצרט השבועי של התזמורת הסימפונית של רשות השידור, בניצוחו של מנדי רודן. יוקדש למלאת שנתיים למלחמת ששת הימים. מלחמת ששת הימים - תירגם המלחין יוסף ז'ל. חירגם את המקאמה המפורסמת של חיים חפר לשפת

מיסדר הנופלים - ב"קול ישראל" 143

במלאת שנתיים למלחמת ששת הימים תשמיע התזמורת הסימפונית של רשות השידור, בקונצרט השבועי הקרוב ביום ג' את הקנטטה "מיסדר הנופלים" לפי המילים של חיים חפר ומוסיקה משל יוסף ז'ל. את המקאמה "מיסדר הנופלים" כתב חיים חפר מיד לאחר מלחמת ששת הימים, ויוסף ז'ל חיבר את המוסיקה.

היצירה מוקדשת לכל המשפחות אשר שכלו בניהן במערכות ישראל. "ביצירה הצליח חיים חפר לקשר את הריאליזם של הכאב העמוק של הנשאים, בסוריאליזם של שמחת החללים. אומר המלחין - יוסף ז'ל. "העיון נפלא זה משך אותי להצטרף בצלילים לשירו של המשורר ולתת למוסיקה לומר מה שהמקום בין המילים ובין השורות השאיר בנו לדמיון".

היצירה הוזמנה במיוחד על ידי ה"מועצה הציבורית לתרבות ואמנות ליד משרד החינוך והתרבות. היצירה כתובה לתזמורת, מקהלה וסולנים. בעת הקונצרט יקרא, לפני הנגינה, הקריין יצחק פרי את המקאמה של חיים חפר.

התזמורת הסימפונית של רשות השידור תשמיע את "מיסדר הנופלים"

במלאת שנתיים למלחמת ששת הימים, תשמיע התזמורת הסימפונית של רשות השידור, בקונצרט השבועי הקרוב את הקנטטה "מיסדר הנופלים" לפי המילים של חיים חפר ומוסיקה משל יוסף ז'ל. את המקאמה כתב חיים חפר מיד לאחר המלחמה, ויוסף ז'ל חיבר את המוסיקה לפיה. היצירה מוקדשת לכל המשפחות אשר שכלו בניהן במערכות ישראל. "ביצירה הצליח חיים חפר לקשר את הריאליזם של הכאב העמוק של הנשאים, בסוריאליזם של שמחת החללים. אומר המלחין - יוסף ז'ל. "העיון נפלא זה משך אותי להצטרף בצלילים לשירו של המשורר ולתת למוסיקה לומר מה שהמקום בין המילים ובין השורות השאיר בנו לדמיון".

שמעון פרסון יקרוד בימים אלה את הצגת הכסופה של הכנייתו "שא... שא... השזים באו". בתמונה: דוויגן כדמות עולה יהודי נוסף.

ייס חפר לקשר את הריאליזם של הכאב העמוק של הנשאים בסוריאליזם של שמחת החללים. אומר המלחין יוסף ז'ל. "העיון נפלא זה משך אותי להצטרף בצלילים לשירו של המשורר ולתת למוסיקה לומר מה שהמקום בין המילים ובין השורות השאיר בנו לדמיון".

את היצירה הוזמנה המועצה הציבורית לתרבות ואמנות שליד משרד החינוך והתרבות. היצירה כתובה לתזמורת, מקהלה וסולנים.

על המשמר

6 JUN 1969

התזמורת תנגן את הקנטטה "מיסדר הנופלים"

במלאת שנתיים למלחמת ששת הימים, תשמיע התזמורת הסימפונית של רשות השידור, בקונצרט השבועי הקרוב ביום ג' את הקנטטה "מיסדר הנופלים" לפי המילים של חיים חפר ומוסיקה משל יוסף ז'ל. את המקאמה "מיסדר הנופלים" כתב חיים חפר מיד לאחר מלחמת ששת הימים, ויוסף ז'ל חיבר את המוסיקה לפיה. היצירה מוקדשת למשפחות אשר שכלו את בניהן במערכות ישראל.

היום

6 JUN 1969

התזמורת הסימפונית של רשות השידור מנגנת הערב באולם "מק"א בירושלים בניצוחו של מנדי רודן עם הסולן צבי צייטלין (כנור). "ה"יצירה המרכזית בערב זה היא "מיסדר הנופלים" מאת יוסף ז'ל על פי שירו של חיים חפר, כי

קונצרט - למלאות שנתיים למלחמת ששת הימים

163

UJ KELET

20 JUN 1966

מים

Joszéf Tál gyász-kantátéjának bemutatója

Elmúlt kedden megható zenét közvetített a rádió a Sídurci-Jisráél zene- és énekkarának YMCA- termében megtartott hangversenyéről: Jozsef Tál „Mizdár hánoflim” című, az elesett hősök emlékeztetere írott kantátáját, Chájim Chéfer költeményével (Amikám Gurevics), Bibiana Goldenthal (szoprán) és Willy Hápárnász (bariton) közreműködésével. Mendi Rodán vezényelt.

A szerző a hatnapos háboru alatt veszítette el idősebbik fiát s így a hősökre emlékeztetve saját súlyos gyászának mélyen szubjektív emócióiból is merített. De Tál minden hősi halott emlékének kívánt adózni s nemcsak a maga veszteségére gondolt. S ez a kettős belső motívum expresszív, monumentálisra törekvő, sohasem patétikusan drámai zenére inspirálta. Különösen erőteljesek antik görög tragédiákra emlékeztető kórus-kulisszái és ezek modern német költők által egykor alkalmazott beszélő kórus-változatai. Az ének-szólók a schön bergi Sprachgesang, beszélő-ének mintájára — a deklamáció, a kifejezés tömörségére törekkenek, s nem a hang érzéki hatásán alapulnak. Misztikusan lefojtott hangszer-szólók, főképp dobok és rézfúvók vannak komor drapériát az énekelt és recitált részek köré.

Érthető módon a szerző emocionális leköttöttsége elvonta figyelmét a formai felépítés nagyobb változatosságáról: így a feketének feketére halmozása korlátozza művének zenei értékét. S ha ez a fogyatékosága nem is teszi könnyen megközelíthetővé a hallgató számára, hatását nem téveszti el.

ענקיות של המירווחים של סור פראז — מקורם בהפרות הגבי תפיסה הכלית של ימינו לגבי הקול, כאילו הוא חלק מהמירי קם הכלי. לאחר שיא דראמאטי בפורטיסימו של כל המש תתפס והארגעה, בא הסיום של היצירה כאילו בלי סיום. ואמנם, הרושם החזק הכללי לא נפגם בכך. מופן מאליו שווהי בכל זאת התרשמות רא שונה ולא מלאה. חבל שלא קיים אצלנו נוהג לבצע פעמים באותו ערב יצירה חדישה בייחוד כשהיא קצרה. עמיקס גורביץ קרא את „מיסדר הנופלים” לפני הביצוע. ללא פאתוס, בהיגוי ברור בגוני קול וברגש הנוגעים אל הלב. הבארטון וילי הפרנס, בקולו העסיסי ובדיקציה ברורה, היה מאד במקומו ואילו הסופראן של ביביאנה גולדנל — צלילי היו הפעם חדים מדי בהדגשת הדראמאטיות, אך לא צריך לשכוח את קשי התפקיד הזה בקפיצותיו המירווחיות. בכללו היה זה ביצוע מרשים ביותר בפרושו של מנדי רודן ובהדרגה כה המצויינת של המקהלה על ידי אבנר איתי.

לבטהובן, (אלא שהרשיתי לי עצמי לא להאזין, כשהקשבתי ליד המקלט).
טל הקדיש את הקנטטה שלו „לכל המשפחות השכולות אשר בניהן נתנו את חייהם במלחמה”. הוא הסביר גם, בין היתר שאר, ששירו של הפר אינו מהווה בשבילו, שיר אבל שיר גרתי. הוא מבטא „במלים פשוטות רגש עמוק” וקיים בו מיפגש בין „הריאליזם של היתאב העמוק, שתקף את הנשארים וסוריאליזם של שמחת החללים”. דבר זה עוררו להביע בצלילים את הרעיון, מיפגי שהצלילים מסוגלים להביע יותר את הנסתר שבין השיטין. טל הביע זאת בדרכו הוא, באמצעים החדשים של טכניקה קומפוזיטורית, על כן — לדעתו — אין יצירה זו יכולה להיות מובנת ומנחמת את המשפחות השכרות. אך באותו מיפגש בין מציאותי ואל-מציאותי הוא צליח מאד להגיע להודרכות ולספירות עליונות כמומנטים סוריאליסטים. בצלילי מיתוריו החזקים ביותר. טל השתמש במקהלת הדבור בצלילי אוניסונו. אך גם בניירתה, השמית, בדראמאטיות חזקה ורתאורית קצת (זוועות המלחמה בכלי נקישוה) וכאלו קולות מעולם הבא נשמעים בתזמורת. הומרים מדגישים את משמעות המלים וגם מגיעים לשיאים דראמאטיים, בייחוד בדיזומר. אך דומה היה שקוויים, המתנועעים בקפיצות

לקונצרט השבועי של התזמורת הסימפונית של שרות השידור: ביצוע ביקורה של הקנטטה „מיסדר הנופלים” מאת יוסף טל, על פי שירו של חיים חפר — לשני סולנים, מיקהלה ותזמורת; קונצ'רטו לכנור ולתזמורת — אלבן ברג; הסימפוניה החמישית — בטהובן; המנצח — מנדי רודן; הסולנים — ביביאנה גולדנחאל (סופראן), וילי הפרנס (בארטון), צבי צייסלין (כנור), בהשתתפות מקהלת שירות השידור בהדרכתו של אבנר איתי, עמיקס גורביץ בקריאת השיר „מיסדר הנופלים” (לפני הביצוע).

בחירת תכנית לקונצרט ספוגי, לציון שנתיים למלחמת ששת הימים — אינה מן הדברים הקלים: אולם המשימה הושגה יפה, בביצוע ביקורה של קנטטה מאת טל (הזמנה על ידי המדור למוסיקה במועצה לתרבות של משרד החינוך והתרבות) לפי מלים הקשורות ישירות למלחמת ששת הימים וכו, בהשמעת קונצ'רטו הנוגה והטראגי של אלבן ברג, שהוא כעין רקוויים (יצירת אשכבה) על מות ידידתו (עלמה צעירה), שנהפך לרקוויים לעצמו, כיוון שמת באורה פתאומי (חדשים אחדים לאחר סיום כתבתו, בסוף — צלילים מלחמתיים, המסמלים נצחון של החמישית

דבר
20 JUN 1966

קאנטאטה של יוסף טל
בשבוע שעבר שמענו בביצוע בכורה את הקאנטאטה של יוסף טל „מיסדר הנופלים” לפי מילות שירו הידוע של חיים חפר. ביצוע תזמורת קול ישראל בביצועו של מנדי רודן, שידור מאולב ימק”א בירושלים. זוהי תרומה חשובה ליצירה המוסיקלית הישראלית. הביטוי האטונאלי נשמע בקאנטאטה כ„הכרחי” בנוגע מבפנים. בשביל להביע את התוכן התמימי והסוריאליסטי כאחד של המאקאמה בעלת המשמעויות הנוקבות והספונטאניות כל כך. עם סיבוב של כל הרג, למלים „אחים שלי”, „בנים שלי”, נכנסה ציין התבהרות אמוציונאלית, פירוק של מתיחות — כאילו ביקש המלחין, מבעד לרפוח מתון מתון של כעין קאדנצת, להפיק טבע של תקווה של הודרכות יסודות מתנגשים — כאילו הלבין מרחיק ל”אחים שלי”, „בנים שלי” אורו של בית...
המקהלה של קול ישראל בניהו לו של איתי אבנר הוכנה להרפה בצורה מצויינת; היתה לה הצללה יפה, מאוזנת ומגוונת ללא רבב.

תיקון טעות!

ברשימתי מ-15/6 — בהערתי
כחי את הקאנטטה „מיסדר הי
נופלים” מאת יוסף של ותיים
תסר נפלה טעות: צריך להיות
„של הביא זאת בדרכו הוא,
באמצעים חדשים של טכניקה
קומפוזיטורית, על כן, לדעתי,
צירה זו יכולה להיות מובנת
ומנהמת רק לחלק מהמטופחות
השכולות.

Gary Bertini bámulatraméltóan tartotta öszsze a hatalmas apparátust. a zeneosokat, mint a közremüködó Kol-Jiszráel-zenekart és szólistáit. Több ismétlés után bizonyára emberibb közelségbe hozta volna a rendkívül fegyvelmezettén hangzó, de kissé személytelen oratórium-éldoadást.

Szép gondolat volt a Fesztivál vezetőségétől a Haendel-oratórium előtt Jopszéf Tál jezurzálemi zeneszerzőnek, itt már méltatott — Chááim Heffer szövegére írott nagyhatású „Hősök szemléje“ című kantátéját éldoadni. Bibiana Goldenthal és Willy Haparnasz voltak kítinó szólistái. — Amikam Gurevits az elbeszélő, és a rádió-zenekaron kívül a Kol Jiszráel és Kibuc Háárci énekkarai működtek közre. A szerzőt, Gary Bertinit, s a többi közremüködőt a közönség melegen ünnepelte.

PATAKI LÁSZLÓ

הארץ

מעריב

26. JUL. 1970

26. JUL. 1970

באו זמרים נודעים להופעות בפסטיבל

זמרים נודעים הגיעו בימים אלה לישראל, כדי להשתתף בקונצרט של האורטוריה יפתח מאת הנדל ומיסדר הנופלים מאת יוסף טל, במסגרת הפסטיבל הישראלי. בין הבאים: הלן וואטס — מצו-סופרן, ג'והן מיצ'ינסון — טנור, פאול אסוד — קאונטרטנור ורפאל אריה — באס.

הגיעו זמרים להופעות בפסטיבל

למה זמרים נודעים הגיעו בימים אלה לישראל, כדי להשתתף בקונצרט של האורטוריה „יפתח“ מאת הנדל, ומיסדר הנופלים“ מאת יוסף טל, במסגרת הפסטיבל הישראלי. בין הבאים: הלן וואטס — מצו סופרן, ג'והן מיצ'ינסון — טנור, פאול אסוד — קאונטרטנור ורפאל אריה — באס. בקונצרט, שיבוצע בירי ה' תזמורת הסימפונית של רשות השידור, בניצוחו של גארי ברתוני, יצטרפו האמנים ה' אורחים אל עמיתיהם, הסול'נים הישראליים יהודית לזר' ביץ — סופרן, ביביאנה גול' דנטל — סופרן, סילווה שמאי — סופרן, וילי הפרנס — באס. בריטון ודניאל שליט צ'מבלו. הקריין במופע זה יהיה עמ"ק גורביץ.

ייערכו שני קונצרטים של חכנית זו. האחד בקיסריה ה' ערב 26 ביולי והשני בירוש'לים 28 ביולי.

קונצרט לנוצאת שנתיים לנוצחות ששת הינוים

הה גדלותה של היצירה והביאה ה' רוממות רוח, שנופצה כאשר כוחה של היצירה הוגבר והגיע להגומה אם בעצמה ואם ברגש. יש לשער כי ק' שה היה לשמור על איוון ועל גבול של התרגשות לאחר שתי היצירות שנוגנו בחלקן הראשון של הקונצרט. שאיחד בתכניתו שלוש יצירות גדולות ששתיים מהן כבר נחשבות ליצירות מופת ולשישית מגיע גם כן שתיהפך לכזאת.

במלאת שנתיים למלחמת ששת הימים הגישה תזמורת רשות השידור, בניצוחו של מגדי רודן, ומקהלתה בהדרכתו של אבנר אתי, קונצרט מרשים. התכנית כללה שתי יצירות דו-קאפוניות: קנטטה, מסדר הנופלים ל"סופרן, בריטון, מקהלה ותזמורת מאת יוסף טל. למלים של הד"ר יים חפר עם הסולנים ביביאנה גול' דנטל וילי הפרנס, קונצ'רטו לכנור ולתזמורת מאת אלבאן ברג עם הסר' לן צבי צייטלין, ויצירה קלאסית: סמוניה מס' 5 אום. 67 מאת בטהו'בן.

הארץ 17 JUN 1969 מסדר הנופלים של יוסף טל

מוסיקה בירושלים מאת אורי אפשטיין

הקאנטאטה מיסדר הנופלים של יוסף טל (השמעת בכורה) והקונצ'רטו לכנור של אלבן ברג היו היצירה המודרני בקונצרט תזמורת קול ישראל — בניצוחו של מגדי רודן — שאיוונו הקלאסי גיתו כי סימפוניה החמישית של בטהובן.

יצירתו התרשה של טל מוקדשת למשפחות השכולות. היא כתובה ל' סופרן, בריטון, מקהלה ותזמורת לפי מלים של חיים חפר. חפר מעתיק את שמחת החיים הפשוטה של ה' נופלים, יחד אהם, אל שולם הנצח. את הפאראדוקס האכזר הזה תפס טל בדקות הרגשה ונתן ביטוי צלילי לי לשמחת זאת כפי שהיא מתעוררת בעדשה חסרת-הרחמים של הכאב האנושי. יגון המיתרגם למוסיקה ש' אינה סנטימנטאלית או קודרת אלא המבטאת באופן נוקב את הניגוד דיות הפנימית המצויה בחיוניות ש' אין לשער את קטעתה אף אחרי ניתוקה מן העולם הזה — הוא ה' מוצא את ביטוי הנוצו ביצירת זאת. מקום להרהורים נותנת העובדה, כי קומפוזיטור שנוצ'ר לאחרונה כאחד מחלוצי המוסיקה האלקטרונית בישראל ובעולם, חזר אל כלים בלתי ממוכנים ואל קול-האדם בטבעיותו דוקא בבואו לבטא תכנים אנושיים

התכנית החלה בקריאת המקמה של חיים חפר ע"י הקריין עמיקם גור' ביץ שקראה בפשטות ובטעם רב, ויצירו אורה נרגשת וניטרלו את ה' מלודרמטיות שבמילי היצירה של הד"ר. היתה זו הקדמה הנדרת ליצירתו של טל, שמלאה, הדגישה ובטאה את רגשותיו של כל מי שהאזין לנוצח קריאה זה. יצירתו של טל, שהוקדשה ל' לכל המשפחות השכולות אשר בני הן נתנו את חייהם במלחמה, בע' לת כה רב. השימוש בטכניקת 12 הטונים מאד גמיש וטבעי והאפקט שנוצ'ר משיתם כתיבה זו ושימושה ע"י המלחין הוא רב רושם. העמדת המקהלה ולעומתה הסולנים כאשר התזמורת מתחזקת ביניהם גרמה לדר' מטיית מאופקת ועם זאת רבת רגש שרב חלקם של המבצעים בה. ה' סולנים, המקהלה והתזמורת התגברו כצורה נאה על הקשיים הרבים שהע' איה היצירה בפניהם ומלאו חלקם באמנות חזק פניה יצירה לרגשו'ר זיו של הקהל שהאזין.

הקונצ'רטו של ברג שהוקדש ל' כרו של מלאך (ידידת משפחה ש' פטרה בגיל 18) הוא אחד הקונצ'רטים היפים ביותר לכנור ולתזמורת. יצירה זו, למרות היותה כתובה בי שיטת 12 הטונים, היא יצירה רך מנטית וישרית באופיה כאשר הפרק הראשון עדיין טהור וזך ואילו הערת המות היסודיים מתחוללת ומבטאת בה התנגשות צלילית ורעיונית בפרק ה' שני. הכנר צבי צייטלין, שביצע יצירה זו, הוא אמן בעל שיעור קומה ויכולת רבה. נגינתו מרשימה ונעימה ושליטתו בכנור רבה מאד, אם כי צליל כנורו היה חלוש, אם בגלל נגינתה הרמה של התזמורת ואם בגלל לחוץ. תפיסתו את הקונצ'רטו ה' חז מעניינת אך עם זאת לא לרוח היצירה. הנגינה היתה מקוטעת, דבר שהרס את עדינותו של הפרק הרא'שון. הדרמטיות המוגזמת שבוטאה ע"י הכנר בפרק השני הביאה אמנם להתרגשות, אך לא לאותה סערת רגשות וקונפליקטים הנובעים מה' מוסיקה עצמה. בצורה זו קונצ'רטו עדין ושעיר בתכנו הפך לדרמטי אך קלוש. כאשר אפקטים ורעיונות מו' סיקליים שונים הושארו כאילו בצד.

הסימפוניה של בטהובן היא יצירה גדושה מספק ואין צורך להשרות עליה גדלות נוספת. באותם חלקים, שנוגנו בפשטות ע"י התזמורת, מוצ'

ואישיים ביותר. זמרי הסולו ביביאנה גולדנטאל וילי הפרנס ומקהלת רשות השידור בהדרכת אבנר אתי גברו על חפ' קידם התובעני ביכולת ובמסירות באופן שהביא את היצירה להשמעתה רבת הרושם. קריאת שירו של חפר עמיקם גורביץ בקריאה לא תי' אטרלית ולכן מרשימה הכשרה את הסאזונים היטב לקליטת המוסיקה. אסולן בקונצ'רטו של ברג, הכנר צבי צייטלין, הביא עמו את הכלים האמלטיקטואליים, האמוציוניים וה' טכניים הדרושים להבהרת המבנה הארכיטקטוני המחושב, להבעת ה' מטען הרגשי האינסטינטי והמוזכך ולפתרון הבעיות הוירטואוזיות הס' בזכות של היצירה.

MUSICAL DIARY

WORK OF IMPACT

Israel Broadcasting Symphony Orchestra, Mendi Rodan, conductor; Bibiana Goldenthal, soprano; Willy Haparnas, baritone; Zvi Zeitlin, violin; the Israel Broadcasting Choir (director Avner Itai). Reader: Amikam Gurevich (YMCA Auditorium, Jerusalem, June 10). Josef Tal: "Misdar Hanoflim", Cantata for Soprano, Baritone, Choir and Orchestra (Words by Haim Hefer); Alban Berg: Violin Concerto; Beethoven: Symphony No. 5, in C-minor, opus 67.

To mark the second anniversary of the Six Day War, Israel Broadcasting put on a special programme with the world premiere of Josef Tal's Cantata written in 1968. To add musical comment to a text which has become a standard in memorial assemblies since 1967 — the poem was read in muted and moving manner by Amikam Gurevich before the concert proper — is not an easy undertaking. Tal solved it by using sparingly the possibilities at his command; the two soloists have a few lines, which stay within singable radius and expression, and the choir has some strong and well-set parts. The orchestra's part is confined to underlining background or short contributions.

There is, of course, no attempt at "programme music" and musical commentary is purely in a sublimated mood. The composer writes in a contemporary manner, but avoids (apart from some percussive clichés) moving away too far from his audience. Accordingly, the impact of the work is immediate.

The performance was led firmly, with impressive command, by Mendi Rodan. The two singers were good and the orchestra and choir excellent. The choir was prepared to utmost precision by Avner Itai.

Zvi Zeitlin played Berg's Violin Concerto, the composer's last work, dedicated "To the memory of an Angel" and sometimes coined his personal Requiem. The violinist has advanced in stature and grown in experience, and his rendition had the ring of maturity and demonstrated complete mastery of technical and musical matters.

Beethoven's Fifth was probably chosen for its "victory" associations in general, and the fact that it was played two years ago in Jerusalem's Concert Hall by the I.P.O. under Zubin Mehta immediately after the cessation of active warfare. Despite the demands of the first part of the programme, the orchestra played the symphony with undiminished vigour, driven by the untiring Rodan to a performance of quality and impact.

Composer Tal

Minor supporting parts were weakly done. Prince Yamadori was pathetic, Kate Pinkerton lifeless and irritatingly dumb. Smilanski filled his small part well. The choir acted stiffly and its singing did not impress although it went over without mishap.

There were some good light effects, and the production as a whole — with the reservations in mind — was of a good standard and made a positive impression.

YOHANAN BOEHM

בשדור מאולם ימק"א בירושלים שמענו ביום ג' בערב את הקנטטה של יוסף טל לפי מלות שירו הידוע של תנ"ך חפ"ל "מסדר הנופלים". תזמורת קול ישראל הקדישה את הקונצרט, בנצוחו של מנדי רודן, ליום השנה השני של מלחמת ששת הימים. לנגינה קדמה קריאת השיר מפי עמי קם גורביץ'. המלים כתובות בהתייחסות ילדותית — סוריאליסטית לאון המבגרת — הרואה את האלהים הטוב ומלאכיו מקבלים את הבנים, אחיו של המשורר, והם עליונים לאחר שמלאו את חובתם... כי כאלה הם הבנים האלה, האחים האלה...

הקנטטה של יוסף טל היא תרומה חשובה ליצירה המוסיקלית של ישראל. הבטוי האוטנלי נשמע כאן "הכרחי" כחודר מבפנים. בשביל למסר את התכן החמור, שמשמעותו ספונטנית כל כך, המקלה (בנהירו) של אבנר אפי) והתזמורת נתנו הצלחה נאמנת בטוה לתכן הנוקב של יצירת המלחין, אשר בנו בכורו היה בין נופלי מלחמת ששת הימים. קולה היפה של ביבינה גולדנטל נתגלה כרדיופוני מאד, וזמרתה היתה דרמטית וילי הפרנס שר את חלקו ברנש רב.

אריה בר

JERUSALEM POST

מיום

10 JUN 1969

CANTATA FOR

THE

FALLEN

TONIGHT, an important premiere will be broadcast from Jerusalem's Y.M.C.A. Auditorium—Josef Tal's newest Cantata "Misdar Hanoflim," with the words by Haim Hefer. Immediately after the Six Day War, Haim Hefer wrote the poem which immediately became a widely-heard declamation at ceremonies and memorial meetings.

Josef Tal (whose eldest son was killed in action in the war) felt that he wanted to add music to what the writer has expressed in words, and what he felt had been unsaid and left to imagination.

The work, commissioned by the Public Council for the Arts, of the Ministry of Education and Culture, is dedicated to the bereaved families of the war. Tal feels that "Haim Hefer succeeded in describing realistically the deep sorrow of the families left behind and the surrealistic conception of the joy of the fallen, who confront God and are treated to sweet offerings by the angels... they have done their duty."

The performance will be conducted by Mendi Rodan, with the Broadcasting Orchestra and the Choir (directed by Avner Itai). Soloists are Bibiana Goldenthal, soprano, and Willy Haparnas, baritone. Amikam Gurevich will read Haim Hefer's poem before the presentation of the Cantata.

Y.B.

אוליה זילברמן • מוסיקה

143 הפסטיבל הישראלי העשירי:

קנטטה ישראלית, אורטוריה תנ"כית

מאת אוליה זילברמן

הקנטטה — „מיסדר הנופלים“; המוסיקה — יוסף טל, התמליל — חיים חפר. המנצח: גארי ברתיני, התזמורת הסימפונית של רשות השידור, מקהלת רשות השידור, (המנצח: אבנר איתן), המקהלה המנוקצת של הקיבוץ הארצי — (המנצח: אבי דורון). הסולנים: ביביאנה גולדנטל — (סופרן), וילי הפרנס — (באס־באריטון), עמיקם גורביץ — קריין.

הקנטטה של יוסף טל, שהוזמנה אצלו על ידי המועצה הציבורית לאמנות ליד משרד החינוך והתרבות, ושהוקדשה על ידו „לכל המשפחות השכולות, שבניהן נתנו את חייהם במלחמה“, נכתבה על פי שירו של חיים חפר, „מיסדר הנופלים“ שתוקרא לפני השמעת היצירה בפשטות אצילית ובהיגוי מופתי על ידי עמיקם גורביץ. „מיסדר הנופלים“ של טל היא אחת היצירות הכנות והיפות ביותר המצויות אצלו על נושא ישראלי. תוכנו המילולי של השיר, „מיסדר הנופלים“ מועז, אך גם המוסיקה של טל בחלקה היא מועזת, מעלה את שני יסודות הבאלאדה — הריאליסטית, כביכול, והסוריאליסטית בבטוי דרמטי חזק ומאידך בלטי טראנסצנדנטלי, „שממיו“ לי נדמה רק, שקשה להמונים לקלוט את שפתה המוסיקאלית החדישה של היצירה, המתנועעת במלודיה בקווים זוויתיים, בקפיצות גדולות של מירוחים, בפרט — בקול אשה סולני... וגם הרקע התזמורתי — באשכולות צלילים ובמיקצבים מקוטעים, נפסקים בפתאומיות, ב־מהלך המתקרב למוסיקה אלקטרונית — לא שכיח לגבי חובבי מוסיקה המוניים, אך מצויים כאן מקומות של זימרה מק־הלתית וגם דיבור אוניסוני שלה — „מעבר לעולם הזה“, יפים עד מאד וכוח דרמטי תאורי (אולי אלה הן זוויות, זעקות וצעדות של המלחמה?). ועצב עמוק נשמע בתוך כל המירכבים המוסיקאליים של היצירה. נקודות־השיא וה־רפיון מורגשים היטב, קשורים לטקסט ומתואמים לו היטב.

זוג הזמרים, כשתפקיד הסופראן קשה במיוחד לביצוע, זימרו אף בדו־זמרי כ־סיום היצירה בהבעה רבה. ביביאנה גולדנטל — ברגש עמוק ובקול צלול, וילי הפרנס — באצילות ובבהירות קנו המלודי. תפקידי המקהלות גם הם קשים ביותר, הוכנו יפה על ידי מנצחיהן, ו־צללו נפלא בהשראה ובהתרוממות, כפי שכן גם בוצעה כל היצירה בהדרכתו של גארי ברתיני.

142 תשעה סולנים

בפסטיבל תשעה סולנים, ארבע מקהלות ותזמורת רשות השידור בניצוחו של גארי ברתיני מב־צעים את „מסדר הנופלים“ מאת יוסף טל ואת האורטורי „יפתח“ להנדל.

בתכנו של ערב זה היתה מעין סמליות לימינו אלה — קרבתה של שמחת נצחון על האויב להכ־רח להקריב קרבן יקר. קשה לה־שאר שזה נפש למול התמונות ש־מעלה חיים חפר בשירו „מסדר ה־נופלים“ — עלית הנופלים לשמיים וקבלת הפנים של המלאכים, פני־שת הרעים שלו. חבורה שכזאת עוד לא התנה למעלה, שמיעת ק־לותיהם של הקרובים ולחישת הס־ליחה, „היינו מוכרחים“, ותמונת ה־סיום של המסדר לפני האלוהים ה־מכריז בקול רוטט „אלה הבנים ש־לי“.

המלחין יוסף טל דלה מנסיונו ה־רגיש האישי והמוסיקלי צלילים ש־המחישו את אי המציאותיות של ה־מיסדר, ומסרו את הכאב שמאחורי המלים. על הפער שבין סוג זה של תמליל לבין השפה המוסיקלית ה־חדישה התגבר המלחין על־ידי קבי־עת צורה בלתי מורכבת ביותר ר־בעלת חזרות העוקבת אחר התמור־נות. שירת התמליל חולקה לשני הסולנים ולמקהלה בבהירות ובה־גון יפים בפשטותם ועצם החלו־קה העניקה עוצמה לבטוי. הסול־נים — עמיקם גורביץ שקרא את

השיר לפני היצירה המוסיקלית, ביביאנה גולדנטל (סופראן), וילי הפרנס (באס־באריטון), מקהלת רשות השידור (הדרכה: אבנר איתן) ומקהלת הקיבוץ הארצי (הדריכה: אבי דורון), וכן תזמורת רשות השידור, התגברו יפה על בעיות הביצוע, והשיגו תחת ניצוחו של גארי ברתיני הבעה רגשית חזקה. יצירתו האחרונה של הנדל — האורטוריה „יפתח“ היא אינטימית יותר מאחיותיה המפורסמות, „המ־שיח“, „יהודה המכבי“, ואת למרות שבמחינה חיצונית (תזמורת, מקה־לה, וששה סולנים) היא דומה ל־הן. זוהי מוסיקה מעניגת ומורכבת יותר מבחינה הרמונית ומבחינה קצ־בית, והיא משרתת באמונה את ביי־טוי גורלותיהם של הגיבורים. ה־ליברית שונה מן המקור התנכי לא רק בציון שמותיהם של אישים וב־תוספת דמויות, אלא בעיקר ברוח הנוצרית המתבטאת בסיום בהופע־תו של מלאך המונע את קרבן הא־דם אך התובע את התזמורת והק־דשת טהרתה של בת־יפתח לאלו־הים. שלבי ההתפתחות של הדמו־יות הראשיות — יפתח, אשתו, בתו ואהובה — ושיאי ההתפתחות הוש־גו על־ידי שירה נהדרת ורבת ה־בעה של ג'ון מיצ'ינסון (טנור), ה־לן ווטס (מצו־סופראן), יהודית לוי־רוביץ (סופראן), פול אסוד (קונ־טראטנור). השלמה יפה בדמויות המשנה הגישו רפאל אריה (באס) בקולו הגדול, וסלוויה שמאי (סופ־ראן) בקולה הנעים. מבחינת הצלחה ישראלית, יש לראות בשירתם המ־שוהפת של שלושת המקהלות („ד־מיר“ מארה־ב בהדרכת סטנלי ספר־בר, הקיבוץ הארצי בהדרכת אבי דורון, והמקהלה הקאמרית היפה־ב־הדרכת יוסף פרידלנד). נראה ש־על־ידי שיתוף כוחות כזה ניתן לפ־תור אחת ולתמיד את בעיות הבי־צוע המקהלתי שהטרידונו עד עכ־שיו. תחת ניצוחו של גארי ברתיני ני בוצעו קטעי המקהלה עמוקי ה־ר־גש בניקוף, ובנמישות של הבעה מוסיקלית ביותר. חבל שבנגינת התזמורת רשות השידור היו חלקים שנשמעו כבלתי מעובדים דיים, ב־צדם של חלקים בעלי יופי רב.

נתן מישרי

L'oratorio «Jephté» de Haendel au deuxième concert du Festival

Au deuxième concert du Festival, à Césarée, le programme principal fut consacré à l'Oratorio «Jephté» de Haendel. Disons tout de suite que l'idée de donner une soirée d'Oratorio est excellente et qu'il ne faut pas l'abandonner.

Varié le programme en y introduisant une œuvre de compositeur israélien est aussi une idée très bonne. Mais il est essentiel d'éviter les complaisances ou toute autre considération qui n'ont rien à voir avec la réussite d'un programme de festival.

Ainsi, l'œuvre de Joseph Tal sur le texte émouvant de Hayim Heffer, *Parade des Tombés* (au champ d'honneur) était déplacée dans ce festival car cette œuvre qui avait été déjà jouée ne possède pas les qualités pouvant enthousiasmer le public. A l'exécution de cette œuvre de Tal, ont participé: Bibiana Goldenthal, soprano; Willy Haparnas, baryton; Amikam Gurevitch, récitant; les chœurs de la Radio (chef Avner Hay), et du Kibbutz Artzi (chef Ari Doren), avec l'Orchestre de la Radio, sous la direction de Gary Bertini.

JERUSALEM POST

2 AUG 1970

מיום

Tal's inspired Cantata

The Israel Festival. The Israel Broadcasting Orchestra, conductor: Gary Bertini; Soloists: Bibiana Goldenthal, soprano; Judith Lazarowitch, soprano; Sylvia Shamai, soprano; Helen Watts, mezzo-soprano; Paul Esswood, counter tenor; John Mitchinson, tenor; Willy Haparnas, bass-baritone; Raffaele Arie, bass; Amikam Gurevitch, narrator; Daniel Shalit, harpsichord; The Israel Broadcasting Choir; The Kibbutz Ha'artzi Choir; The "Zamir" Chorale" (U.S.A.); The Haifa Chamber Choir. (Caesarea, July 26). Joseph Tal: "Parade of the Fallen" — a cantata with lyrics by Hayim Heffer; Handel: Jhephtah, Oratorio in 3 parts.. Hebrew version.

To those whose hearts are open to all kinds of new experiences, Tal's Cantata was probably the highlight of the concert. Listening to this composition, I tried to free myself entirely from any sentimental attachment, caused by the subject, which evokes in every one of us a holy tremble, and judge the music on its own merits. Thus viewed, the cantata seems to me an inventive, powerful, inspired piece. Although written in an advanced contemporary idiom, it is surprisingly unsophisticated and outspoken, and thus easily absorbed. Tal did not compromise; nevertheless he moved a huge audience.

However, the music is not even in its strength; some of the passages do not seem meaningful enough. The composition also seems to ignore the principle of economy of means. Electronics and even the orchestra are only sparsely used. The baritone part seems to me to be too light to justify its inclusion in the score.

Mr. Bertini's treatment of the score was exemplary in its balanced treatment of the various ingredients, its sensitivity and its inspired seriousness.

A real surprise was Bibiana Goldenthal's capability to go deeply into her part. She sang with great care, sensitivity and expression, emphasizing each phrase and every tone.

Mr. Haparnas, on the other hand, did not stand up to the deeper meaning of his words and music.

Another pleasant surprise were the combined choirs, who tackled most complex sonorities with audacity and provided much atmosphere and mood.

With all respect for Handel's Oratorios,

and being fully aware of his greatness two hours of Jhephtah was rather a hard trial. With the possible exception of the choruses and a few other passages, the music seems to me boring and monotonous. The endless repetition of words to music of little interest is very hard to bear.

Maestro Bertini did his very best. His conducting was devoted as usual, alive in tempi and in rhythm and musically sound. But even this was not enough to captivate our imagination.

Among the singers, tenor John Mitchinson as Jhephtah, showed a deep understanding of oratorio style and its tradition. His voice sometimes sounds a little squeezed, but otherwise his interpretation of his part was most convincing. Raffaele Arie as Zebul impressed with his magnificent voice, but his style is rather operatic. Counter-tenor Paul Esswood as Hamor charmed immensely. Helen Watts as Storge was dull and monotonous. Judith Lazarowitch, singing the part of Iphis, Jhephtah's daughter, seems at last to have acquired the necessary understanding of oratorio style. Her beautiful voice was sheer pleasure, but her interpretation did not do full justice to the rather naive and tragic submissiveness of Iphis. Her diction was excellent.

The combined choirs, in spite of a certain weakness of the male section, were marvellously arresting, improving more from one chorus to the other. The singing was dynamically shaded, idiomatic and most exacting in intonation.

The weakest part was probably the orchestra, which had little to offer. Mr. Bertini erred in holding too much back in the first part.

Although I am not convinced of the necessity of a Hebrew version and I think all music should be sung, as far as possible, in its original language, Mr. Dror must be heartily complimented on his job. His version follows the music on the heel, combining with it into a beautiful entity. This probably helped the guest singers a lot, who tackled their Hebrew with great ease.

BENJAMIN BAR-AM

מיסדר הנופלים

יפתח

143

הקונצרט הראשון של הפסטיבל (אם להתעלם מקונצרט בטהובן התשיעי והפנטאסיה הכוראלית - שהיה בבחינת ספח לסדרת בטהובן של הפילהרמונית) הוקדש לשתי יצירות רבות-מבצעים - אחת ישראלית ואחת תנ"כית - והיה מכלל הבחינות קונצרט פסטיבלי מובהק, לומר - לזכר - הביא יצירות קשה לבצע בתוך שיגרת הקונצרטים של העונה בגופים המוזיקליים הרגילים. ארבע מקהלות ותשעה סולנים חברו אל התזמורת הסימפונית של רשות השידור בניצוח גארי ברתני להשמעת הקנטטה הקצרה "מסדר הנופלים" מאת יוסף טל ואחריה האורטוריה הארוכה "יפתח" מאת הנדל.

האורטוריה יפתח

מבחינה כמותית הוקדש רוב רובו של הקונצרט לאורטוריה "יפתח" מאת הנדל. זו האורטוריה האחרונה (משנת 1751) שחיבר הנדל, ובמהלך חיבורה איבד בהדרגה את ראייתו עד שנתעורר לחלוטין. טוב שהיתה לנו ההזדמנות להאזין ליצירה זו בביצוע חי, הודמנות נדירה בהחלט, שכן אין "יפתח" מן האורטוריות הפופולאריות של הנדל, ובצדק - גם אין היא מי שאי יצירתו. דומה שהיא כתובה כבר בדרך השיגרה המצויינת (כשלעצמה) של מי שחיבר את "המשיח" ואת "ישראל במצרים" ואת "הדהה המכבי", הנושא של יפתח ובתו זכה להלחנות רבות, וקשה היה שלא להיזכר ביצירתו הצנועה, הקצרה, התמציתית ורבת-דיוק של קריסימי, שנכתבה בי-

דיוק מאה שנה לפני זו של הנדל (ובוצעה אף ביצוע נהדר לפני שש או שבע שנים באחד הפסטיבלים). הנדל מאריך יותר, התמיך לילון שלו (כותב הליברית) תומס מורל, אשר חיבר את התמליל גם ל"יהודה המכבי", הוסיף כאן דמויות בייחודיות ורקם הרבה טקסט מעבר למסופר במקרא. ולא תמיד המאריך גם מוסיף. בתרגומו של אפרים דרור נעשו כמה תיקונים הכרחיים לשמות וזים (יוו-ניים דווקא) ואנאכרוניזמים ושגיא אות של אותו ברנש תומס מורל, כך שהגישה ששמענו היתה קרובה יותר לסביר ולמתקבל על הדעת.

מקהלת הקיבוץ הארצי שרה גם ביצירה זו ואליה חברו הפזע מק"ל הת חיסה (בניצוח יוסף פרידלנד) ומקהלת "הומיר" מגניזירק (בניצוח סטנלי ספרבר). זללא המק"ל הלות היה עשיר ומלא ושירתן בטוחה ועזת ביטחון בדרך כלל. בעיקר הצטיינו הבחורים, ולעומת זאת הסופרניות היו לעתים "על גבול ההיירות". שישה סולנים לקחו חלק בביצוע האורטוריה. מהם ארבעה מחזילי ג'ון מציניסון הוא טנור אנגלי מצויין, בעל נסיון רב, והוא זכור לקהל שלנו מביצוע "אדיפוס המלך" לפני כשנה וחצי. כן מוכר לנו היטב רפאל אריה, שהוא חצי ישראלי וביקוריו אצלנו בתופים. חדישים על בימתנו היו הזמרת הלן ווטס והקונטרטנור פול אסוד. הלן ווטס היא זמרת קונטרטו טראלטו דגולה, ומי שמכיר את תקליטיה יודע שהיא אחד הקולות המצויינים של זמננו. לפיכך היה מצער להתאכזב ממנה בערב זה, ודומה שאשם בכך התפקיד של מצו-סופראן שלא התאים לקולה. עם זאת, הכל יחסי - האכזבה היא רק יחסית לאיכות הנעלה של תקי-לישה. פול אסוד הוא זמר קונטרטו צעיר ונהדר. הוא היה הטוב בסולנים. גם אותו חלק של הקהל שאינו מכיר את קול ה-קונטרטנור (האנגלים קוראים לו אלט גברי, ובצדק, שכן מועד קולו כקול האלט לגובה) והתלחשש תחילה בתמיחה ומבוכה, גם הוא נכבש ליפי קולו ולשליטתו הנהדרת בתפקיד.

ליד הצ'מבלו ליווה היטב דניאל שליט. היה זה רעיון מצויין להוסיף לקונצרטנו את הבאסון לחיזוק ה"בס", את הדבר נעשה צאת חפופה וללא הכנה מספקת, כך שהיו אי-התאמות רבות מדי. הגדול בתו-ניצח על כל המנגוון הגדול הזה בתנופה רבה, אך דומה שכל ה-יצירה סבלה מחוסר הכנה מספקת. ליכוד גוף כה מורכב דורש כנראה יותר זמן של חזרות. לכן יסירות באחת התורות האחרונות. כקווה שהירושלמים נהנו מהחזרה הנגרא-ליה של קיסריה.

מאידך, לא התפקד יוסף טל במלודיה טונאלית שירתית. כפי שהיה בתפקיד המקהלה. דרך הביניים בה-בחר לשירת הסולנים היתה מלודית אינסטרומנטלית, של מירוחים גדולים וקשים, ואין זה משנה אם היא אוטונאלית או שהיא טונאלית מורחבת. מכל מקום היא שסועה מאוד ומקשה על הבנת המלים. סגנון קולי זה מקובל מאוד מאז ראשית המאה שלנו, אפשר לאהוב אותו או לא, אך כשלעצמו אין בו כל רע. רק שהוא מאוד לא התאים למלים הפשוטות, המזועזעות בפשטות, של המקאמה של חיים חפר. לעומת זאת היתה שירת חיים מקהלה פשוטה ושלווה יותר, ודווי-קא משום פשטות זו היתה כה נוגעת ללב, ולא שהיתה פשטנית או קלה מדי. ככל וכלל לא. חלקה היה עשוי גם הוא בלשון מודרנית, חריפה, דיסונאנטית, אך מת-אימה לשירה. פסוק אחד שחור פזמיים היה זה נהדר, עד כי קשה לשכוח אותו והוא אחד משיאי היצירה, כאשר בסיום הפסיקה הראשונה ובסיום הפסיקה השניה שרה המקהלה, "אלה האחים", אתה האחים".

בתפקידי הסולנים, כאמור, היתה חריגה מסגנון המלים, חריגה ש-הפריעה מאוד, בעיקר בסיום. פיר-צוט סגנוני זה בין קטעי המקהלה "קטעי" הסולנים הוא שהפריע לי לקבל את היצירה כשלמות. מכל מקום, זהו נסיון אישי נועז, וטוב שנעשה.

בסיכומי של דבר, טוב שהמקא-מה הולחנה, שכן הקאנטטה של טל היא יצירה חזקה, יצירה המדר-ברת אלינו ונותנת מימד נוסף ל-מלים. חבל רק שחלק ממנה לא הצליח טל לחרוג ממוסכמות של הלחנה מדרגית ולהגיע אל הפש-טות רבת-ההוד המתחייבת מן ה-מלים, אותה השיג בצורה כה עזת ביטוי בחלק המקלתי, ועל רעיון גדולים אלה נתונה לו חזרתו.

אשר לביצוע: הסולנים ויויאנה גולדנטל (סופרן) ווילי פרינס (באס-באריטון) עשו כמיטב יכולתם בביצוע תפקידיהם הקשים ודו-מה שביצועם על הצד טוב ביותר. המקהלות - מקהלת הקיבוץ הארצי (בניצוח ארי דורון) ומקהלת רשות השידור (בניצוח אבנר איתי) היו מוכנות היטב לתפקידן ושרו את חלקן יפה ונדבקות. בתזמורת ניר כרת פה ושם רשלנות כלשהי, אך ייתכן וזהו חטא קשי היצירה או זמן חזרות בלתי מספיק. עם זאת היה הביצוע בכללו מעורר כבוד והצלחה להעביר את היצירה מן הכוח אל הפועל ולהביאה אל תחום ההתרשמות הרחבת, המש-מעולית.

חיים חפר חיבר את המקאמה שלו "מסדר הנופלים" זמן קצר לאחר מלחמת ששת הימים, וביטא בו בסגנונו ועל-פי דרכו את הכאב העמוק שהרגיש כל איש בישראי על חללי המלחמה. יש במקאמה זו שילוב מזור של שפת יום-יום, דיבורית, כמעט סלנגית, עם שפת פיוטיה של אגדה, ההשליכה הנה מאוד פאאטי, אך ללא פאת-סיות מילולית מפורשת. יצירתו של יוסף טל נפתחת בקריאת המקאמה מפי קריין. עד כה עשה זאת רק מעיקם גורביץ ודאי אין טוב ממנו למשימה זאת. יצירתו גלי האתר של כבר השמעה מעל גלי האתר לפני כשנה. אודה ואתודה כי, כאן כן עתה, למשמע הקריאה הנודרת של המקאמה, החזקה כל כך כש-לעצמה, עבר בי ההירור: לשם מה להליחן מלים חזקות אלה? והאם אפשרי הדבר? האם אפשר להוסיף להן משאו? והאם אין כל המוסיף גורע?

אין ספק כי יוסף טל הציב לעצמו אתגר קשה מאוד בבואו לחבר מוזיקה למלים אלה על נושא זה. לשנון המוזיקלית של יוסף טל מעודכנת תמיד באחרוני היעשים של האוונגארד הבינלא-מי. הפעם הקל עליו ולא נטס לשון חדישה ביותר, ובעיקר אמור הדבר לגבי חלקה של המקהלה. היצירה אף קנטטה לשני סולנים (סופראן ובאריטון). מקהלה ותז-מורת. היה הבדל ברור ובולט בין חלקה של המקהלה לחלקם של הסולנים מבחינת קשי התפקיד, דבר שהגיע עד כדי שוני בסגנון בינה (המקהלה) לביןם (הסולנים). לא נבוא לנתח כאן את האמצעים המוזיקליים החדישים בדרך כלל; רק נעיר משאו על הכתיבה המו-דרנית לקול האדם, בשירים הי-שנים האחרונות גילו המלחינים את האפשרויות הרבות של קול האדם ולא רק בשירה או בקריאה. מלחינים רבים נוהגים כיום למש-תמש בכל מה שניתן להפיק מקול אנוש, כולל קולות הנחשבים בדרך כלל כיוצאי-דופן ואף בלתי-אסתטיים (אנחה, חרחור, זעקה ו-עוד). ביצירה ששמענו כאן לא היה זכר לזה. אין ספק כי אילו השתמש בכך המלחין, היתה בכך משום גלישה מסוכנת, שהתמליל כה חזק כשלעצמו.

„יפתח“ של הנדל בפסטיבל

מוסיקה

מאת מרים בר

„יפתח“ של הנדל בפסטיבל
 המוסיקה הנפלאה הוורמית כאילו מכוח עצמה באורטוריה „יפתח“ — זו יצירתו האחרונה של הנדל — מתעורר — נחשבת לאחד מגילומי הגדולות המתגשמת בשליטה הרח על התומר (ומצד זה יש בה מן הדמיון ל„אלי גיל“ מהתשיעית של סטובנו). בביצוע האורטוריה בפסטיבל הישראלי, באמפייתאטרון של קיסריה, היה גארי ברתיני הכוח שאיחד כדי שלמות אחת את ה"מנגנון הסבוכן העצום, שהשתתפו בו התזמורת הסימפונית של רשות השידור, שלוש מקהלות ושישה סולנים. את המקהלות הכינו להופעה את „זמיר“ מארצות הברית, אבי דורן — את מקהלת הקיבוץ

הארצי, יוסף פרידלנד — את המקהלה הקאמרית חיפה). אין צריך להוסיף, כי בלתי עושה בתחומם של קולות כבתוך שלו, ואגב ה"אום מצויין עם התזמורת היתה ל"מקהלות הצללה יפה מאוד בכל ה"דירוגים מבחינת הגבהים יהדי"נמיקה כחצת; הזמרה עלתה הפ"שית כאילו לא זמרו המקהלות מעולם דבר מלבד „יפתח“.

מי שאינו קרוב למקצוע מקבל תרגום טקסט לזמרה ככל תרגום, ואין זה כך; והי עשיה מסובכת מאוד, המצריכה רגישות מוסיקלית מיוחדת. אין לי רשות לומר דבר על תרגומו של אפרים דרור את ה"טקסט של תומאס מורל מן הצד הלשוני ספרותי, אבל אני מהססת לומר, כי מבחינת צרכי הזמרה עשה דרור עבודה ראויה לכל שבה, ומצד זה נראה לי, כי התרגום אף יצא פשוט יותר ו„קריא“ יותר מן המקור.

הטנור הנהדר ג'ון מצי'נסון ובעל הבא הנפלא רפאל אריה מוכרים יפה למאזינים בישראל, וכאן נוספו עליהם בעל הקונטרס"גור (קול נדיר בימינו, שמצד הדיפא"זון והצבע דומה הוא למאצ'ו נשי) פול א'סווד ובעלת המצור"סיפראן המצויין הלן ווסט. אגב, שלושת האנגלים ביטאו יפה מאוד את ה"מלים העבריות מן הכוחות הישר"אליים השתתפו בזמרה יהודית ל"ז"רוביץ וסילויה שמאי. נגינה יפה בחלקו בצ'מבאלו נתן דניאל שליט.

ליאורטוריה קדם „מסדר הנופ"לים“ של יוסף טל על פי שירו הר"נוגע"ד"לב של היים חפר, שלשמע מלותיו הפשוטות כל כך קשה לך לשלוט בעווית התוקפת את גרונוך. בעצם יש בתרומים אלה מן ה"מספיק"בהם"בעצמם, והצורה המר"סיקלית היחידה הראויה לחם היא צורה, שהיתה טבועה באותה הפש"טות הצנועה — מלודיה „חלקה“,

שהיתה אף היא שלמה בתוכה ושל"הבנתה לא היה צורך להדגיש את המלים המדוברות. ואם זו יצירה מוסיקלית גדולה יותר, הרי שקשה לספק את הצורה שלנו — של ה"מציאות שלנו — במשהו פחות מ"יצירת"מפת ממש, הקאנטטה של טל מקטעת ומפוררת את המלים הפשוטות, בעצם, בצורה ארכאית על אף הלבוש הודוקאפוני, וכך נ"טל הרבה מפשטותן, מן התמימות הילדותית כמעט שבהן, שמעתי קר"דם את „מסדר הנופלים“ בראדיו (מאלם ימק"א בירושלים), ובשידור יצאו בזמרה המלים המקוטעות מעורפלות (לטיבה!). עמיקם ג"רביץ קרא את הטקסט בצורה הר"למת את השיר, ותפקיד"סולו שרו ביבאגנה גולדנ"טל ווילי הפ"רנט, שהופעתם היתה לא"מעט אדישה, השתתפו שתי מקהלות, של רשות השידור (המנצח אבנר איתי) ושל הקיבוץ הארצי (אבי דורן).

למרחב

31 JUL 1970

מיום

מוסיקה

בנינוין פרל

הסימפוניה התשיעית לבטהובן

ליזם וההשכלה, להקרבת בתי"יפתח עלידי אביה, עבורו לא ייתכן היה שהקורבן יבצע הלכה למעשה, לפי שנמסר בתנ"ך: כמו בסיפור עקדת יצחק, מונע מלאך אלהים ברבע תאחרון בין ביצוע הפולחן האכזרי. הביצוע היה הפעם יפה, כמעט ללא הסתייגות. היו כמה מכשולות, בגינת התווים המהירים בתזמור רת ובליון הרציטיטיביים בצ'מבלו, אולם מלבד זאת היתה הנגינה שר"טפת ונקיה. בין הסולנים הצטיינו במיוחד הטנור ג'ון מצי'נסון (יפתח) בעל הקול הרך והאקספרסיבי וה"קנטרה טנור פול אסווד (האויבה של בתי"יפתח) שהפתיע בכושרו הקולי הווירטואוזי. מקהלת הענק המורכבת ממקהלת הקיבוץ הארצי, המקהלה הקאמרית מחיפה ומקהלת רשות השידור שרה בצליל מלא וערב, שהשתלש בדייקנות על הפאסאזים המסובכים וביטאה את המילים ב"לחות. גארי ברתיני השתלט בק"לות על המנגנון האדיר הזה וזכה אותו בביצוע מרשים של יצירה גדולה זו.

רת"אונים פה, גם בידיו של אמון חשוב ליוסף טל. ביצועם של הזמרים הסולנים (כ"יבאנה גולדנ"טאל — סופראו, ר"לילי הפרנס — באריטון) והמקהלות (מקהלת הקיבוץ הארצי ומקהלת „זמיר“) ושל תזמורת רשות השידור בניצוחו של גארי ברתיני נשמע נפי ומדוייק והולם את כוונות היצירה. מיד בהמשך עברנו לתחום אחר לבמדי: האורטוריה „יפתח“ מאת הנדל, האחרונה באורטוריות שלו, ואולי אחת הגדולות שבהן. העלילה התנ"כית המסעירה הופכת פה ל"עלילה מוסיקלית כמלוא מובן הר"מילה. כל ארית, כל רציטיטיב וכל קטע מקהלה הם בעלי או"שונה ועצמאי, מסוגננים באמצעים הרקיס והמשוכללים ביותר. אותה יכולת איסוף ודיפרנציאציה, המאפשרת ל"הביע בצלילים את הרגשות המור"כבות ביותר, וכל זאת במסגרת סגנון צלול ואפולוני, מעלים את הנדל לדרגת אחד מגדולי המלחינים. אולי כדאי לציין את גישתו של הנדל, נציג טיפוס" של תקופת הרציונא"ר

„מסדר הנופלים“ של טל ו„יפתח“ של הנדל

יצירתו של יוסף טל: „מסדר הנופלים“ מוקדשת לזכרם של ה"חיילים שנפלו בקרבות על הגנת הארץ. הטקסט (הפשוט מדי) של חיים חפר מתאר פגישה דמיונית בין החיילים הנופלים ומסקדהם בי"שמיים, קונטרונטאציה בינם לבין הוריהם השכולים ולבסוף את נחמתו של האלוהים. כמאזין, אין לי כל אפשרות להתייחס ליצירה ביחס אוביקטיבי כלשהו, בגלל צלו ה"כבד של הנושא המעיב עליה, איני רואה מקום לשבח את טל על כתי"בתו המלוטשת ביצירה זו, כי היסוד האישי מתגבר פה, ומכסה על היסוד המוסיקאלי. יורשה לי רק להעיר שמתמיד הטלתי ספק ביכולתה של המוסיקה להתמודד עם נושאים קנ"קרטיים בדרך בלתיאמצעית. המר"סיקה מטבעה מבטירה את הדברים ל"ספירה, שאין בה מקום וזמן מוג"דרים. אך דווקא בנושא כזה ההכללה וההפשטה הם ממש בחזקת איסור, כי שומה עלינו להתייחס אל הר"ברים במשרי. המוסיקה היא חס"ר

AUS DEM MUSIKLEBEN

ORATORIENABEND IN DEN FESTSPIELEN

Genau genommen war der zweite Abend in Caesarea das einzige Ereignis im diesjährigen Festival, mit welchem dem einst gelassenen Grundsatz, dass das Programm der Festspiele zu einem grossen Teil biblische und mit der Geschichte des Judentums verbundene Werke enthält, Gendge getan wird. Es gibt — da und dort — von Israels und von Gästen dargebrachte israelische Musik, aber das Hauptgewicht lag auf den zwei Oratorien „Die Parade der Gefallenen“ von Josef Tal und Händels „Jephtha“ („Jiftach“), die — zum Nachteil beider Werke — an einem Abend gegeben wurden. Zum Nachteil, weil „Jephtha“ (gekürzt!) allein ein abendfüllendes Werk ist.

Josef Tals „Parade der Gefallenen“ ist eine Gedenkkantate für Sopran und Bariton, gemischten Chor und Orchester, und im Auftrag des Nationalrats für Kultur und Kunst entstanden. Der Komponist, der seinen ältesten Sohn im Sechstagekrieg verlor, vertraute seinen tiefsten Schmerz den Tönen an. Die Partitur verlangt zwei Harfen, Klavier zu vier Händen, neben Pauken fünf Schlagzeuger, und im übrigen volles, nicht grosses Orchester. Die Musik ist zeitgemäss, die Ausdrucksweise zuweilen sehr hart (wie das unerbitliche Schicksal, wie der Krieg mit seinem Lärm und Grausamkeiten), doch ist das Werk unschwer verständlich und erfasst unmittelbar.

Einen nur gesprochenen Prolog von Haim Hefer, der den Text für die Kantate schrieb, las eindrucksvoll Amikam Gurevich. Die Sopranistin Bibiana Goldenthal und der Bassbariton Willy Haparnas waren ausgezeichnete Solisten. Die vereinigten Chöre des Rundfunks (Leiter Avner Itai) und des Kibbutz Arzi (Ari Doron) waren eingangs etwas zögernd und haben während des ganzen Stücks die volle Sicherheit nicht erreicht, obwohl der Dirigent Gary Bertini darum bemüht war, über diese Schwierigkeiten hinwegzuhelfen und mit den Chören auch das Rundfunkorchester zu koordinieren.

Mehr Sicherheit, aber auch nicht volle Einheitlichkeit wiesen die vereinigten Chöre „Zamir“ aus den USA (Leiter Stanley Sperber), des Kibbutz Arzi (Ari Doron) und des Haifaer Kammerchors (Joseph Friedland) in Händels „Jephtha“ auf. Die Titelrolle sang der lyrische Tenor John Mitchinson, der bei uns schon wiederholt mit der Philharmonie aufgetreten war, mit feinem und überzeugendem Vortrag. Raffaele Arié, der in der Rolle des Zebul gleich nach der Ouvertüre der erste Sänger ist, schuf mit seinem vollen Bass gleich eine erwartungsvolle Atmosphäre.

Neu für uns waren zwei Künstler mit sehr hoher Gesangskultur: die englische Oratoriensängerin Helen Watts mit vornehmer Altstimme in der zum Teil dramatischen Rolle von Jephthas Tochter, und der Kontenortenor Paul Esswood als Bräutigam von Jephthas Tochter, dessen feiner Gesang vor allem dadurch überraschte, dass er, obwohl die Stimme dem Klang und

Umfang nach All ist, nicht weiblichen Charakter annahm.

Unsere Sängerinnen — Judith Lazarovici als Jephthas Tochter und Sylvia Shamai als Engel — hielten im hohen Niveau der Gäste völlig mit. Die ganze Aufführung war — das Orchester des Rundfunks eingeschlossen — nach der Pause, also im zweiten und dritten Teil des Oratoriums bedeutend besser als vor ihr, was in hohem Masse den Bemühungen des Dirigenten Gary Bertini zuzuschreiben ist. Bemerkenswert war die ladelose Aussprache des hebräischen Textes durch die ausländischen Sänger.

Yehuda Cohen

„מיסדר הנופלים“ בקיסריה

במופע השני של הפסטיבל הישראלי העשירי באמפיאטרון הרומי בקיסריה, שמענו החילה את הקאנטאט „טה“ של יוסף טל לשירו של חיים חפר „מיסדר הנופלים“. כשרונו של המלחין עמד לו שבעתים מאהר והוא עצמו שיכל את בנו בכורו במלחמה.

תחילה קרא את השיר עמיקם גורביץ' בלב חם, ולאחר מכן הרשימה לא פחות המוסיקה. טל ביטא בצרופי קולות עשירים בסינגון חריש אך מובן, את רחשי ליבו הדואב. הזמרים הישראלים: ביביאנה גולדנטאל (סופראן) ויילי הפרנס (באס-באריטון) שרו בנקיון ובנאמנות את תפקידיהם הסולניים. הקשים מלודית, שתי המקהלות: זו של „רשות-השידור“ והמקובצת של „הקובוצה הארצי“, הפיקו קולות זמר ודיבור בצלילים מרתקים, מלאי משמעות, שתאמו אלה את אלה למופת. הקהל הגיב על היצירה בעירנות רבה.

בתרגומו המצויין של אפרים דרור הושרה בעברית צחה ה„אוראטוריה“ של הנדל, „יפתח“, גם הזמרים הסול'נים מחו"ל, שאינם שומעים עברית, שרו בשפתנו בלי עיוותים.

הצטיינו: בתפקיד יפתח — הטנור אדיר-הקיל ג'והן מיצ'נסון; אשת יפתח — הלן ווטס, במצוי-סופראן נעים; אדיר — יהודית לורוביץ, שעלתה על הכריה בברק ובחום זימרתה; זבול — רפאל אריה, שהפגין בבאס האדיר שלו אמנות דיקציה נדירה; שוע (ארוסה של בת יפתח בעלילה) — פול אסוד, שהגן בקול קונטרטה-טנור גבוה דק מהרגיל, אך ערב; ובתפקיד הקצר של „המלאך“ — סילוה שמאי.

שלושת המקהלות שחברו: הקאמרית מחיפה, ה„זמר“ והמקהלה של הקבוצה הארצי היוו גוש ענק, שהיהדה כנגדיים ברחבי התיאטרון.

השמעת „קאנטאטות“ ה„אוראטוריות“ תנכיות צריכה להיות מטרה מרכזית של הפסטיבל הישראלי לשבח מיוחד ראוי המנצח גארי ברתניני, אשר הפיק מיצירת טל את הצלילים שזועזעו ואף את ההדים ההבוים; ומיצירת הנדל את הדר הדראמה וגדולתה האפית.

ריב אזרחי

Requiem aus Israel / Kantate von Josef Tal in Jerusalem aufgeführt

Jerusalem

Josef Tal, der kürzlich als außerordentliches Mitglied in die Berliner Akademie der Künste gewählt wurde, hat eine Kantate geschrieben, die jetzt in einem Konzert des Staatlichen Rundfunkorchesters zur Erinnerung an den Sechs-Tage-Krieg 1967 in Jerusalem aufgeführt wurde. Das Werk für Sopran, Bariton, Chor und Orchester trägt den Titel „Parade der Gefallenen“ und ist allen Familien gewidmet, die in diesem Kriege Tote zu beklagen hatten. Der Text ist von dem israelischen Lyriker Chaim Hefer und durch Rezitationsabende der Schauspielerin Orna Porat in Israel schon einem größeren Publikum vertraut. Der 1910 in Pinne, Provinz Posen, geborene Komponist gehört zu den profilierten Schöpfern neuerer israelischer Musik. In dieser Kantate verzichtet er auf bei anderer Gelegenheit eingegangene Klangexperimente. Sie hinterließ als ganz auf das Wort konzentriertes Requiem Israels bei der ersten Aufführung unter dem Dirigenten Mendi Rodan einen starken Eindruck. Der Komponist hat selbst einen Sohn als Soldaten verloren.

ה צ פ ה
28 AUG 1970

„מיסדר הנופלים“ של יוסף טל
ו „יפתח“ של הנדל

שתי קומפוזיציות מרכזיות מלחמה, שמילאו יחד ערב גדוש בניצוחו של גארי ברתניני. שונות זו מאוד בסגור נגון ובתוכנו, אך שתיהן על גוש אים של נר (אם כי אחת מהן קרר) בה לנו הרבה יותר בזמן ובנעימה ישריה לחיינו כעת ומבחינה אישית של מחברה: הן הפכו את הערב להיות אחד העשירים והמגוונים והמעניינים ביותר של פסטיבאל זה, גם מפאת עצמן, גם מפאת עזרת משתתפיהן איכותם. בשתיהן ניגנה התזמורת היסמפונית של רשות השידור, אך נתחלפו מקהלות וזמרים סולניים.

Le Festival d'Israël

par Eric MUNK

Il n'arrive pas tous les jours qu'un des chefs d'orchestre les plus célèbres reçoive la bourgeoisie d'honneur de l'Etat d'Israël. Otto Klemperer, âgé de 85 ans, après avoir dirigé, d'une façon émouvante et rappelant une Europe heureuse, la « Neuvième » de Gustave Mahler, reçut le précieux document. La salle, debout, applaudit peu, car il témoignait de son désir de sortir. Mais tout ce qu'on a dit, après la soirée et le lendemain, a pleinement justifié le geste généreux du gouvernement envers ce maître unique.

Le directeur, M. Aron Zvi Propes, n'avait pas seulement cet atout pour faire réussir son festival. Plusieurs concerts des Semaines m'ont semblé des plus extraordinaires, par exemple celui du « Preservation Hall Jazz Band », de La Nouvelle-Orléans, dans l'antique amphithéâtre de Césarée. Imaginez de très fragiles solistes, hommes de couleur, ayant dépassé la soixantaine ou même les soixante-dix, jouant trompette, clarinette, batterie avec un élan merveilleux, accompagnés par une pianiste, âgée elle aussi, qui, pendant deux heures, ne quitta pas son instrument. Ce fut vraiment hallucinant et invraisemblable ! La jeunesse, venue en foule, comprit aussitôt qu'elle vivait des heures exceptionnelles.

Une autre soirée, au même endroit, fut d'une qualité artistique semblable. L'oratorio « Jephthé », de Haendel, sous la baguette de Gary Bertini, déploya toute la splendeur de ses mélodies. Le sujet biblique contribua beaucoup à ce triomphe, car chaque auditeur connaît l'histoire du malheureux père forcé, un instant, de presque sacrifier sa propre fille. Avant « Jephthé », on honora Joseph Tal par la représentation de sa cantate « La Parade des soldats tombés sur le champ de bataille ». Dans un langage non-harmonique exigé par le thème, aux dissonances tranchantes, le compositeur fit vibrer le cœur du public. Tal était présent. A la demande de l'Opéra d'Etat de Ham-

bourg (qui créera prochainement l'œuvre « Joseph » de Paul Burkhard), il a écrit le drame musical « la Magicienne d'En-Dor », qui sera monté en 1971. Rodolphe Liebermann, directeur de la maison et Zuricois, est aussi membre du comité du festival. D'autres Suisses présentent des liens assez étroits, dans le domaine artistique, entre la Confédération helvétique et Israël.